

Cauza C-159/90

Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd

împotriva

Stephen Grogan și alții

(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, introdusă de către High Court, Dublin)

„Libera circulație a serviciilor – Interzicerea diseminării de informații privind clinicile care practică întreruperea voluntară de sarcină în alte state membre”

HOTĂRÂREA CURȚII
din 4 octombrie 1991*

În cauza C-159/90,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de High Court din Irlanda, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd

și

Stephen Grogan și alții

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 59-66 din Tratatul CEE,

CURTEA,

compusă din domnii O. Due, președinte, G. F. Mancini, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, președinți de cameră, Sir Gordon Slynn, domnii C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven,
grefier: doamna D. Louterman, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd, de către domnii James O'Reilly, SC, și Anthony M. Collins, Barrister-at-Law, acționând la instrucțiunile domnilor Collins, Crowley & Co., Solicitors;

* Limba de procedură: engleza.

- pentru domnul Grogan și alții, de către doamna Mary Robinson, SC, și de către domnul Seamus Woulfe, Barrister-at-Law, acționând la instrucțiunile domnilor Taylor & Buchalter, Solicitors,
- pentru guvernul irlandez, de către domnul Louis J. Dockery, Chief State Solicitor, în calitate de agent, asistat de către domnii Dermot Gleeson, SC, și Aindrias O'Caomh, Barrister-at-law,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de către doamna Karen Banks, membră a Serviciului juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Society for the Protection of Unborn Children Ltd, reprezentată de către domnii James O'Reilly, SC, și Shane Murphy, Barrister-at-Law, ale domnului Grogan și alții, reprezentați de către domnii John Rodgers, SC, și Seamus Woulfe, Barrister-at-Law, ale guvernului irlandez și ale Comisiei, în ședința din 6 martie 1991,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 iunie 1991,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin ordonanța din 5 martie 1990, primită la Curte la 23 mai 1990, High Court Dublin a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, trei întrebări preliminare privind interpretarea dreptului comunitar, în special a articolului 60 din Tratatul CEE.
- 2 Aceste întrebări au fost ridicate în cadrul unui litigiu între Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd (denumită în continuare „SPUC”) și domnul Stephen Grogan și alți paisprezece reprezentanți ai asociațiilor de studenți privind diseminarea în Irlanda de informații concrete privind denumirea și locațiile clinicilor dintr-un alt stat membru în care se practică întreruperea medicală de sarcină.
- 3 Avortul a fost întotdeauna interzis în Irlanda, inițial de *common law*, apoi prin lege. Dispozițiile relevante în vigoare în prezent sunt articolele 58 și 59 din Offences Against the Person Act (Legea privind crimele și delictele împotriva persoanei) din 1861, reluate în Health (Family Planning) Act (Legea privind sănătatea – planificarea familială) din 1979.
- 4 În 1983, o modificare constituțională aprobată prin referendum a introdus, la articolul 40 alineatul 3 din Constituția irlandeză, un al treilea paragraf, formulat după cum urmează: „Statul recunoaște dreptul la viață al copilului nenăscut. Ținând seama în mod corespunzător de dreptul egal al mamei la viață, statul se angajează să respecte acest drept în legile sale și, în măsura în care acest fapt este realizabil, să protejeze și să valorifice acest drept în legile sale.”.
- 5 În conformitate cu jurisprudența instanțelor irlandeze (High Court, hotărârea din 19 decembrie 1986, și Supreme Court, hotărârea din 16 mars 1988, The Attorney General at the relation of the Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd/Open

Door Counselling Ltd și Dublin Wellwoman Centre Ltd, 1988 Irish Reports 593), articolul 40 alineatul (3) al treilea paragraf din Constituția irlandeză interzice activitatea care constă în acordarea de asistență femeilor însărcinate de pe teritoriul Irlandei pentru a pleca în străinătate în vederea efectuării unei întreruperi medicale de sarcină, în special prin informarea acestora cu privire la denumirea și locația unei anumite clinici sau a mai multor clinici care practică întreruperea medicală de sarcină, precum și cu privire la mijloacele de a contacta aceste clinici.

- 6 SPUC, reclamanta din acțiunea principală, este o societate de naționalitate irlandeză, înființată cu scopul de a împiedica dezincriminarea interzicerii avortului și de a apăra și promova viața umană încă din momentul concepției. Domnul Grogan și ceilalți pârâți din acțiunea principală au fost, în cursul anului 1989/1990, membri ai birourilor asociațiilor de studenți care au editat publicații adresate studenților. Acestea conțineau informații privind posibilitatea de a face în mod legal întreruperi medicale de sarcină în Regatul Unit, precum și denumirea și locația anumitor clinici care fac astfel de intervenții în Regatul Unit și modalitățile de a contacta clinicile menționate. Este de necontestat faptul că asociațiile de studenți nu aveau nicio legătură cu clinicile dintr-un alt stat membru.
- 7 În septembrie 1989, SPUC le-a solicitat pârâților din acțiunea principală, în calitate de reprezentanți ai asociațiilor respective, să se angajeze ca, în cursul anului universitar 1989/1990, să nu publice informații de tipul celor menționate anterior. Neprimind niciun răspuns din partea pârâților, SPUC a sesizat High Court pentru a obține o declarație care să constate ilegalitatea diseminării unor astfel de informații, precum și un ordin care să interzică această diseminare.
- 8 Prin hotărârea din 11 octombrie 1989, High Court a hotărât să adreseze Curții de Justiție câteva întrebări preliminare, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, înainte de a se pronunța cu privire la ordinul solicitat de către reclamantă. Împotriva acestei hotărâri s-a introdus apel în fața Supreme Court care, la 19 decembrie 1989, a emis ordinul solicitat, dar nu a reformat hotărârea High Court de a sesiza Curtea cu titlu preliminar. De asemenea, fiecărei părți i s-a permis să depună o cerere în fața High Court, pentru a obține modificarea deciziei pronunțate de Supreme Court, în lumina hotărârii preliminare pronunțate de Curtea de Justiție.
- 9 Astfel cum a precizat deja în hotărârea din 11 octombrie 1989, High Court a considerat că litigiul ridică probleme de interpretare a dreptului comunitar și a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
 - „1) Activitatea sau operațiunile organizate pentru efectuarea unui avort sau a unei întreruperi medicale de sarcină intră în noțiunea de „servicii” în sensul articolului 60 din Tratatul CEE?
 - 2) În absența oricărei măsuri care să prevadă apropierea legislațiilor statelor membre în ceea ce privește activitatea sau operațiunile organizate pentru efectuarea unui avort sau a unei întreruperi medicale de sarcină, un stat membru poate interzice diseminarea de informații concrete privind denumirea și amplasarea uneia sau mai multor clinici dintr-un alt stat membru în care se fac avorturi, precum și modalitățile de a contacta această clinică sau aceste clinici?
 - 3) Dreptul comunitar conferă unei persoane dintr-un stat membru A dreptul de a disemina informații concrete privind denumirea și locația uneia sau a mai multor

clinici determinate dintr-un stat membru B, în care se fac avorturi, precum și modalități de a contacta această clinică sau aceste clinici, atunci când avortul este interzis atât de Constituție, cât și de dreptul penal din statul membru A, dar este legal, în anumite condiții, în statul membru B?”

- 10 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

Cu privire la competența Curții

- 11 În observațiile sale scrise, Comisia a arătat că nu este clar dacă ordonanța de trimitere a fost pronunțată în cadrul acțiunii principale sau a procedurii de emitere a ordinului.
- 12 În acest sens, trebuie amintit că, astfel cum a stabilit Curtea în hotărârea din 21 aprilie 1988, Pardini, considerentul 11, (cauza 338/85, Rec. p. 2041) instanțele naționale nu sunt abilitate să sesizeze Curtea cu o acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare prevăzută la articolul 177 din tratat decât în cazul în care litigiul este pe rolul lor, în contextul în care sunt solicitate să pronunțe o hotărâre care poate lua în considerare hotărârea preliminară. Pe de altă parte, Curtea nu este competentă să răspundă la o întrebare preliminară în situația în care procedura în fața instanței de trimitere este deja încheiată.
- 13 În ceea ce privește prezenta procedură, trebuie observat că, în cazul în care High Court a sesizat Curtea în cadrul procedurii de emitere a ordinului, Supreme Court a autorizat în mod expres modificarea ordinului acordat în lumina hotărârii preliminare a Curții de Justiție. În cazul în care, pe de altă parte, întrebările preliminare au fost adresate în cadrul acțiunii principale, High Court trebuie să se pronunțe în această cauză printr-o hotărâre pe fond. În ambele cazuri, instanței de trimitere i se solicită să pronunțe o hotărâre care să țină seama de hotărârea preliminară. În consecință, aceasta are dreptul să adreseze, în temeiul articolului 177 din tratat, întrebări preliminare Curții, care este competentă să dea un răspuns.
- 14 În ceea ce o privește, SPUC susține că prezenta procedură nu ridică nicio problemă de drept comunitar și, prin urmare, Curtea ar fi trebuit să refuze să răspundă la întrebările adresate. Pe de o parte, pârâții din acțiunea principală nu au diseminat informațiile în cauză în cadrul unei activități economice, ceea ce exclude aplicarea normelor din tratat privind libertatea de a presta servicii a căror interpretare se solicită. Pe de altă parte, întrucât activitatea de informare a avut loc în totalitate în Irlanda și nu implică niciun alt stat membru, dispozițiile din tratat menționate anterior nu se aplică în acest caz.
- 15 În acest sens, este suficient să se constate că circumstanțele invocate de SPUC se referă la fondul întrebărilor adresate de instanța națională. În consecință, chiar dacă aceste circumstanțe pot fi luate în considerare pentru a se răspunde la aceste întrebări, nu sunt relevante pentru a stabili competența Curții de a se pronunța cu privire la cererea pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare (a se vedea hotărârea din 28 iunie 1984, Moser, cauza 180/83, Rec. p. 2539). Prin urmare, este necesar să se examineze întrebările adresate de instanța națională.

Cu privire la prima întrebare

- 16 Prin prima întrebare, instanța națională dorește, în esență, să afle dacă întreruperea medicală de sarcină, efectuată în conformitate cu legislația statului în care se produce, reprezintă un serviciu în sensul articolului 60 din Tratatul CEE.
- 17 În conformitate cu primul paragraf din dispoziția menționată, sunt considerate servicii în sensul tratatului prestațiile furnizate în mod obișnuit în schimbul unei remunerații, în măsura în care nu sunt reglementate de dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a persoanelor. Articolul 60 al doilea paragraf litera (d) menționează în mod expres că activitățile prestate în cadrul profesiunilor liberale sunt incluse în noțiunea de servicii.
- 18 Trebuie însă menționat că întreruperea de sarcină, astfel cum este practică în mod legal în mai multe state membre, reprezintă o activitate medicală furnizată în mod obișnuit în schimbul unei remunerații și care se poate desfășura în cadrul unei profesii liberale. În orice caz, Curtea a stabilit deja în hotărârea din 31 ianuarie 1984, Luisi și Carbone/Ministero del Tesoro, considerentul 16 (286/82 și 26/83, Rec. p. 377) că activitățile medicale fac parte din domeniul de aplicare a articolului 60 din tratat.
- 19 Cu toate acestea, SPUC susține că întreruperea medicală de sarcină nu poate fi considerată un serviciu, pe motiv că este foarte imorală și implică distrugerea vieții unei ființe umane, respectiv a unui copil nenăscut.
- 20 Indiferent care ar fi valoarea acestor argumente din punct de vedere moral, ele nu pot influența răspunsul la prima întrebare adresată Curții. În fapt, Curtea nu poate substitui evaluarea sa celei realizate de legiuitorul din statele membre în care activitățile în cauză se practică în mod legal.
- 21 Prin urmare, răspunsul la prima întrebare adresată de instanța națională este acela că întreruperea medicală de sarcină, efectuată în conformitate cu legislația statului în care se produce, reprezintă un serviciu în sensul articolului 60 din tratat.

Cu privire la a doua și a treia întrebare

- 22 Având în vedere faptele din acțiunea principală, trebuie considerat că, prin a doua și a treia întrebare, instanța națională dorește să afle, în esență, dacă dreptul comunitar se opune ca un stat membru, în care întreruperea medicală de sarcină nu este permisă, să interzică asociațiilor de studenți să disemineze informații cu privire la denumirea și locația clinicilor dintr-un alt stat membru în care se practică în mod legal întreruperile voluntare de sarcină, precum și modalitățile de contactare a acestor clinici, în situația în care clinicile în cauză nu sunt implicate în niciun mod în diseminarea respectivelor informații amintite.
- 23 Cu toate că întrebările adresate de instanța de trimitere fac referire la dreptul comunitar în ansamblu, Curtea consideră că analiza trebuie să se concentreze asupra dispozițiilor articolului 59 și următoarele din Tratatul CEE, care reglementează libera prestare a serviciilor, precum și asupra argumentului privind drepturile fundamentale care a fost tratat pe larg în observațiile prezentate Curții.

- 24 În ceea ce privește, în primul rând, dispozițiile articolului 59 din tratat, care interzic orice restricție adusă liberei prestări a serviciilor, din faptele acțiunii principale rezultă că legătura dintre activitățile asociațiilor de studenți, ale căror reprezentanți sunt domnul Grogan și alții, și întreruperile medicale de sarcină, practicate de clinicile dintr-un alt stat membru, este mult prea slabă pentru a putea considera interdicția de a disemina informații drept o restricție în sensul articolului 59 din tratat.
- 25 Astfel, situația în care asociațiile de studenți ce diseminează informații care fac obiectul acțiunii principale nu colaborează cu clinicile ale căror adrese le publică este diferită de cea care a dus la pronunțarea hotărârii din 7 martie 1990, GB-INNO-BM (C-362/88, Rec. p. I-667), prin care Curtea a stabilit că interdicția de a difuza publicitate comercială poate aduce atingere liberei circulații a mărfurilor și, prin urmare, trebuie să fie analizată în lumina articolelor 30, 31 și 36 din Tratatul CEE.
- 26 Însă informațiile la care fac trimitere întrebările preliminare nu sunt diseminate pe seama unui operator economic stabilit într-un alt stat membru. Dimpotrivă, aceste informații constituie o manifestare a libertății de exprimare și de informare, independent de activitatea economică desfășurată de clinicile stabilite într-un alt stat membru.
- 27 Rezultă că, în orice caz, interzicerea diseminării de informații în circumstanțe precum cele din acțiunea principală nu poate fi considerată ca o restricție în sensul articolului 59 din tratat.
- 28 În al doilea rând, trebuie analizat argumentul pârâților din acțiunea principală, conform cărora interdicția în cauză, în măsura în care se bazează pe o modificare constituțională aprobată în 1983, este contrară dispoziției prevăzute la articolul 62 din Tratatul CEE, conform căreia statele membre nu trebuie să introducă după intrarea în vigoare a tratatului, noi restricții la libertatea de a presta servicii prejudiciată efectiv.
- 29 În acest sens, este suficient să se constate că dispoziția de la articolul 62, care are un caracter complementar în raport cu cele de la articolul 59, nu interzice restricțiile care nu fac parte din domeniul de aplicare a articolului 59.
- 30 În al treilea și ultimul rând, pârâții din acțiunea principală susțin că o interdicție precum cea vizată de acțiunea principală încalcă drepturile fundamentale și, mai ales, libertatea de exprimare și informare, recunoscută, în special, la articolul 10 alineatul (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.
- 31 În acest sens, trebuie amintit că, astfel cum rezultă, în special, din hotărârea din 18 iunie 1991, Elleniki Radiophonia Tiléorassi, considerentul 42 (cauza C-260/89, Rec. p. I-2925), atunci când o reglementare națională intră în domeniul de aplicare a dreptului comunitar, Curtea, sesizată cu o acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, trebuie să furnizeze toate elementele de interpretare necesare pentru aprecierea, de către instanța națională, a conformității acestei reglementări cu drepturile fundamentale a căror respectare este asigurată de Curte, astfel cum rezultă acestea, mai ales, din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În schimb, Curtea nu este competentă în ceea ce privește o reglementare națională care se situează în afara dreptului comunitar. Având în vedere faptele din acțiunea principală și ținând seama de concluziile la care Curtea a ajuns mai sus cu privire la domeniul de aplicare a dispozițiilor articolelor 59 și 62 din tratat, rezultă că acesta este și cazul interdicției care face obiectului litigiului aflat pe rolul instanței de trimitere.

- 32 Prin urmare, răspunsul la a doua și a treia întrebare adresate de instanța națională este că dreptul comunitar nu se opune ca într-un stat membru în care întreruperea medicală de sarcină nu este permisă să se interzică asociațiilor de studenți să disemineze informații cu privire la denumirea și amplasarea clinicilor dintr-un alt stat membru în care se practică în mod legal întreruperile voluntare de sarcină, precum și mijloacele de a contacta aceste clinici, atunci când clinicile în cauză nu sunt implicate în niciun mod în diseminarea respectivelor informații.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 33 Cheltuielile efectuate de către guvernul irlandez, precum și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de High Court Dublin prin ordonanța din 5 martie 1990, hotărăște:

- 1) **Întreruperea medicală de sarcină, efectuată în conformitate cu legislația statului în care se produce, reprezintă un serviciu în sensul articolului 60 din Tratatul CEE.**
- 2) **Dreptul comunitar nu se opune ca un stat membru, în care întreruperea medicală de sarcină nu este permisă, să interzică asociațiilor de studenți să disemineze informații cu privire la denumirea și amplasarea clinicilor dintr-un alt stat membru în care se practică în mod legal întreruperile voluntare de sarcină, precum și mijloacele de a contacta aceste clinici, atunci când clinicile în cauză nu sunt implicate în niciun mod în diseminarea respectivelor informații.**

Due	Mancini	O'Higgins	Moitinho de Almeida	
Rodríguez Iglesias	Díez de Velasco		Slynn	Kakouris
Joliet	Schockweiler	Grévisse	Zuleeg	Kapteyn

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 4 octombrie 1991.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due